

PÓSA ZOLTÁN

FRONTVÁLTÁS

Állok a kirakat előtt. A nap bágyadt későőszi nagylelkűséggel süt-sütöget. Duzadó izmaimon acélkék overáll feszül, karomon „jó karban tartott”, úgymond „újszerű állapotban lévő”, de már divatjamúlt hupikék „keletnémet” anorák. Zsebemben a novemberi fizetés, nem kell sietnem. Családtag vagyok, de nem „családos”. A függetlenség legkényelmesebb módja.

Az acélmorzsa lágyan izzó hevedése a megbocsáthatatlanság fülledt, rossz ízét dörzsöli a száraz hónaljához. Egy szemölcs, amelyet a spróddé aszott daróc állandóan birizgál. Még elrásokodik itt nekem a bőröm...

Micsoda zavaros, modoros gondolataim vannak. Bár ennél még jellemzőbb rám, ahogy itt állok már lassan tíz éve. Munkanapokon négy harminctól négy negyvenig. Mintha egy eltévelyedett penna esett volna ide könnyörtelen pacniként. Könnyezik a szemem az ívfénytől, amelybe öt-hat óráig bámulok védő-szemüvegen keresztül.

A víz időnként érzékcsaló üvegalként zárja el pupilláimat. Az a közönséges és hétköznapi kényszerképzetem támad nyaranta a városka járdaszíkján virító rózsákról, hogy bíborból sárgásra váltó szirmaik izzadnak...

- *Na gyerekek, ki tudja elsorolni a spektrum színeit?!*

Spektrum: színskála. Koncentráljunk a narancssárgára, ez vajon hány fokot jelent Celsiusban... A rózsákhoz kapcsolódó örökös képzettársításom: azért gyötrődik verejtékezik, mert szenved. Vétkes, aki gyönyörködik benne, mert a szenvedés nem lehet szép! Tehát most vagy hazudok, vagy aljas vagyok. Zagyvaság. Ilyenkor, novemberben már nincsenek rózsák. A színskálát éppen ezért, de hogy is van: vörös, lila, narancs... sárga... Mögöttem feltűnik a gyereksereg karéjába font ifjú tanár. A kirakat tükörüvegében látom, az én alakmásomra kopirozódik, a helyemre kerül itt az ablaktükörben is, pedig a valóságban is nekem kellene a helyén állnom és magyaráznom a gyerekeknek...

Az emlékezés küszöbe mögött feltűnő színskála rácsúszik a gyerek határozott, pattogó válaszára. Az ifjú tanerő kérdését hallom féltudatosan. *Vörös, narancs sárga, zöld, kék, ibolya...* Forogni kezd, összefolyik, fekete-fehér légörvényvé egyesül.

Atyám tudása legjavát adta, amikor fölemelte bütykös, pizokfoltoktól tarka mutatóújját: Járt utat járatlanért el ne hagyj! Hideg taszítást éreztem az öreg minden bölcsessége iránt, s most mégis, a tömegvonzás tette talán, hogy itt vagyok... Pontosabban, hogy itt maradtam, hiszen a tömeg elkopott mellőlem, új szelekre szélesre nyitott vitorlákkal hajózott el mindenki. Okosabbnak hittem magamat náluk, aztán ők előbb megérezték a frontváltást, én meg apám sugallatát óhatatlanul életelvévé merevítve maradtam valaminek a kopott emlékműve. Ami már nincs.

Dehát többet érdemelnék? Ez a hit is a lét vakvágányaira tol. Az is fokozza mozgáshiányomat, hogy rokonaim tekintete ideláncol: R e m e k. Nagyon jó, így

legalább nem nyomorogsz öltönyben, nyakkendőben, fehér köpenyben (vagy famerban, azt is vehetsz, ha kedved van rá, de valahogy az őköd kuporisága is reád ragadt. „Mi a fenének nem veszel egy emberszabású kabátot” - kiabált velem tegnapelőtt unokahúgom, Renáta. - „Te voltál mindig az éltanuló, mégis én lettem menedzser, főiskolával. Mégis csak jó, hogy nem vettem be a sztahanovista dumát.”-próbált nevelni. „Már Keletnémetország is továtűnt a semmibe, a családunk azért emlékezik rá naponta, mert még mindig viseled ezt az ócska pufajkát.”

Már ez a tagadhatatlanul helyes libuska is engem tanít és még igaza is van, no persze, jobb, hogy menedzserkedik, úristen, legalább tíz évig okította helyesírásra a nebulókat ő, akinél az is fejlődés volt érettségi előtt, hogy a fojtogatást nem ellipszilonnal írta már. A kirakattól zajgó kölyöksereg elcsönnesedik a fiatal tanár mozdulatára, ő iskolatársam volt. Krajcs Berci, vagy ki, verseket ír, s nem csak a helyi lapokban jelenik meg, pesti kiadóknak nyomtattak ki négy verseskönyvét, szerintem már azt sem tudná, ki vagyok, nem is köszönök reá, tényleg, ki is vagyok...

Rácsúszik alakmásom a tanárra, egy pillanatra egyedül maradok a gyerkőccel. Most engem hallgatnak. Persze, az előbb is önkényes képzetem csalt meg, a tükörképmet nem takarhatja el az övé... vagy fordítva, mit tudom én már. Most én magyarázok a szivárvány színeiről, a kvantummechanikáról, amelyről gyakorlati ismereteim is halványodtak. Istenem addig halogattam, hogy utána nézsek: az Ilona verset vajon melyik nyugatos költő írta, amíg föl nem szedte Ilonkát, csoportom szépségkirálynőjét az a kultúrmadzagos behemót, aki hegyesorrú csukát, foncsorozott napszemüveget hord, meg diplomatatáskát és ő a nagy üzletkötő, a tenyerébe forradt a Pannon géeseamazélvonal rádiótelefon ... még a budin sem engedi el... Így fölösleges már ürügyet keresni ahhoz, hogy szóba elegyedjünk, dehát minek kell külön alkalmat kurkászni egy kolleganő megszólításához, akivel hat éve naponta köszönünk egymásnak, tegezzük egymást, illetve ő „kiáltott szíat reám”, mert én még azt sem mertem volna, három hónapig csókolomoztam.

A gyermekkarélyban még mindig engem mutat a kirakattükör, s e valószínűtlen kép mégis valóságosabbnak tűnik most, mint én magam overállban, az NDK-t túlélt anorákkal a karomon, bütykös, ipari koszmarta kezemen, ujjaimon, homlokráncaimon tíz esztendő sivár térképe áll össze gyűródésekből, kifürödhetetlen retekből. „Majd ha tanulsz, majd ha lesz egy szakmád előbb állj meg fiam a magad lábán, aztán majd fess délibábokat a saját pénzeden”. Apám találónak vélt mondata beszorított a megfogható kaliberű célokért törekvők közé, a takarékra visszafogott lendület gépiesen végezteti velem a betanult mozdulatokat, hiába hiszem azt, hogy ez csak kompromisszum a jelen körülményekkel, maradék munkatársaim, rokonaim, szüleim tekintete azt mondja: derék gyerek, józan gyerek, hazaadja a keresetét, csupán zsebpénzt tart magánál... Mostanában anyám egyre szomorúbban veszi át a fizumat, vádlón pislog apámra, akinél a kételyeket még ma is elhomályosítja a töretlen hit megkopott szentenciáiban. „A műhely még mindig műhely.” Csak hát mi lesz, ha már senkinek sem kell az aranykezü hegesztő, forrasztani valónk már alig-alig van, nyugdíjba vonult a páka. Akkor is, becsülettel vérezel el - talán ilyesmit mondana, ha nem kerülném vele a beszélgetést. Szemei bebörtönöznek saját állítólagos becsületességembe, s ha megakarnám cáfolni e tekintet igazságát, a szavak kergén bukfenceznének csak szét ajakamról. Értelmetlen, beprogramozott szöveggé válna minden mondatom. Éktelen düh

fog el, meg szeretném semmisíteni a fiatal tanárnak legalább a tükörcépét, de csak pulóvereket látok és egy irhabundát, az osztály már régen tovavonult. Különb is, az az ifjú, a Krajcs Berci ártatlan, miért reá haragszom, engem a trampli világ tenyeres talpas törtetői... ugyan, dehogy húznak le. Én mondtam igent annakidején arra, amittől el kellett volna rugaszkodnom, én teszem őket ballasztá csupán. Itt jön ez az elegáns, barna képű briganti. Sötét alak, széles vállú, herculesi termetű, fekete bőrkabát, diplomatatáska, arcáról leri a durva dölyf, mellyel engem egy buta, becsületes tramplivá *objektívál*. Hiába próbálom vele éreztetni szellemi fölényemet, a tudatlanság iránti megvetés nem illik annak a balnak az arcához, akinek engem lát. Így lelkes *nimolistává* tesz. Igen, erre emlékszem, annyira tetszett ez a szó, egy időben minden második mondatomba beletettem, még gimiben. Legszívesebben a pofájába ordítanám, amikor közönyösen kinyitja diplomatatáskáját, előveszi a rádiótelefont, nagy hangon utasítgat valakiket: Te vagy nimolista, magyarul senki. Én gimnáziumban érettségiztem ám! De ő azzal a bizalmaskodó mosollyal pillant végre reám, amivel a dörsölt technokrata bunkó nézi a *csákánylapát*-embert fiztésnapokon. Mindjárt lejmolni fog, érzem, mindjárt lejmolni fog, csak lejmolna már...

A következő pillanatban felgyorsul minden. A barna képű rápillant a karomon fekvő anorákra, de már az ő kezében van, fut vele, röhög ádázul, én utána. Befordul egy mellékutcába, én a nyomában, a sarkon ér fizikai önbizalmam jogosságának cáfolataként a hatalmas pofon, belérohanok a barna ökölbe... Én még a világ végét is csak ilyen formában tudom átélni.

A tehetetlenség kétségbeesésének nyugalma számomra megszűnt. Kínos erőfeszítéssel emelkednék, tagjaim ólomsúlya visszahúz a sárba, a járda szegélyébe ütött járomcsontomról csurog a vér... szörcsögök, szipákolok, megrázom magam...

S egyszerre csak újfent a kirakat tükörüvegében bámulom tökéletesen ép pofacsontomat. A barna, tagbaszakadt, primitív, de jóvágású fickó éppen zsebrevágja a rádiótelefont, közben az irhabundát fixirozza az üveg alatt. Rám se hederít. Az anorák a karomon, közelebb nyomulok hozzá, már-már súrolom. Önkéntelenül odébbhúzódik, aztán anélkül, hogy reám pillantana, kikerül és széles léptekkel halad tova a városka korzó-főutcáján. Kiszalad az arcomból a vér, végigzuhanok a járdán, overalkszürkés-kék karomról lecsúszik az újszerű állapotban lévő ócska pufajka.

Valaki az arcomat veregeti. Kínlódva, erőlködve nyitom szét a pillám... A fiatal tanárköltő, Krajcs Berci felém hajol, kérdez valamit. Válaszok, bár nem hallom.

- Nem, dehogy. Magára... Rád nem haragszom. Csak - intek tétován a barna képű tovatűnt alak háta felé. Mondanék valamit, de nem tudom. A szavak kergén bukfenceznek csak szét ajakamról, vagy közhelyek tolnak a nyelvemre, vagy pedig értelmetlen, beprogramozott szöveggé foszlik.

Állok a kirakat előtt. Általában fél öt körül érek a korzóra, itt lelassulnak a lép-teim. Báméskodni szoktam, most le sem vettem a munkaruhát, úgy siettem. Úgy látszik, jobb, ha ezt nem vezetjük be, de most még a műhelyből észrevettem, hogy a nap bágyadt későőszi nagylelkűséggel süt-sütöget. Ki kell használni ezt a hirtelen támadt jó időt, bár szédülök kissé a frontváltástól.